

BİTKİLER DÜNYASI TEPETAKLAK

YAZAN & RESİMLEYEN
EBRU ALPAY

   / otukennesriyat

YAYIN NU: 2360
ÇOCUK / GENÇLİK: 90

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
SERTİFİKA NU: 49269

ISBN: 978-625-408-979-4

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®
İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50

Genel Müdür: Ertuğrul Alpay

Genel Yayın Yönetmeni: Göktürk Ömer Çakır

Editör: Ayşegül Petek

Grafik Uyarlama: Damla Acar

Baskı: Çınar Matbaacılık ve Yayın Sanayii Ticaret Ltd Şti
İkitelli OSB Mahallesi Çevre Sosyal Tesisler Sokak
Çevre Sanayi Sitesi Sosyal Tesisler Nu: 3 İç Kapı Nu: 1B1
Başakşehir-İstanbul
Tel: (0212) 628 96 00
Sertifika Nu: 45103

İstanbul - 2026

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir.
Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği
akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya
tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya
edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

Ebru Alpay: 16 Ocak 1983'te Kocaeli'nde doğan yazarın doğaya ve canlılara duyduğu ilgi, çocukluk yıllarında başladı. Bu merak, onu üniversite yıllarında Marmara Üniversitesi Biyoloji Bölümü'ne taşıdı.

2005 yılında ilaç sektöründe çalışma hayatına adım attı. Zamanla doğa ve sanatı bir araya getiren bir yol seçti. Gelenekli Türk sanatlarından "ebru" ile başlayan bu yolculuk minyatür, karakalem ve portre çalışmalarıyla devam etti.

"Çocukların dünyasında küçük bir şey yoktur" düşüncesiyle çocuklar ile kurduğu bağı, tek yönlü bir anlatım olarak değil, karşılıklı bir keşif ve öğrenim süreci olarak gören yazar, metin ve çizimlerini de bu yaklaşım ile şekillendirmektedir. İllüstratör olarak üretmeye ve onların dünyasına dokunmaya devam etmektedir.

İÇİNDEKİLER

Teşekkür	9
Giriş	13

BİTKİLER DÜNYASI TEPETAKLAK

Isırgan Otu (<i>Urtica dioica</i>)	16
Venüs Sinekkapanı (<i>Dionaea muscipula</i>)	18
Ballıbaba (<i>Lamium purpureum</i>)	20
Yaşayan Taş (<i>Lithops julii</i>)	22
Gökkuşığı Okaliptüsü (<i>Eucalyptus deglupta</i>)	24
Kardelen (<i>Galanthus nivalis</i>)	26
Ters Lale (<i>Fritillaria imperialis</i>)	28
Çörek Otu (<i>Nigella sativa</i>)	30
Ananas (<i>Ananas comosus</i>)	32
Ejder Meyvesi (<i>Hylocereus undatus</i>)	34
Ceset Çiçeği (<i>Amorphophallus titanum</i>)	36
 Ceset Çiçeği Yaşam Döngüsü	38
Kahve Ağacı (<i>Coffea arabica</i>)	40
Safran (<i>Crocus sativus</i>)	42
Karahindiba (<i>Taraxacum officinale</i>)	44
 Karahindiba Yaşam Döngüsü	46
Canavar Otu (<i>Orobancha purpurea</i>)	48
Şeker Pancarı (<i>Beta vulgaris</i>)	50
Kakao Ağacı (<i>Theobroma cacao</i>)	52
 Kakao Ağacı Yaşam Döngüsü	54

Eşek Hıyarı (<i>Ecballium elaterium</i>).....	56
Lotus (<i>Nelumbo nucifera</i>).....	58
 Lotus Ağacı Yaşam Döngüsü.....	60
Sapan Orkidesi (<i>Catasetum saccatum</i>)	62
Siyah Yarasa Çiçeği (<i>Tacca chantrieri</i>).....	64
Rambutan (<i>Nephelium lappaceum</i>).....	66
Baobab Ağacı (<i>Adansonia digitata</i>).....	68
Bunları Biliyor muydunuz?	72
Etkinlik Alanı	76
Botanik Sözlük	84

GİRİŞ

Bitkiler konuşamaz, yürüyemez... Ama bu onların sessiz olduğu anlamına gelmez! Kendi yöntemleriyle haberleşir, birbirlerini korurlar. Yangınlardan sonra küllerin arasından yeniden filizlenmeleri, çölün sıcağına ya da buzun soğuğuna meydan okumaları, bitkilerin ne kadar dayanıklı olduğunu gösterir. Çoğu zaman insanın bile dayanamayacağı koşullarda yaşamayı sürdürebilirler. Her biri kendi ortamına uyum sağlayarak yaşamlarını sürdürmenin yollarını bulmuş cesur canlılardır.

Her yaprak, her çiçek ve her kök, doğanın gizemli dilinde fısıldaşır; bu sessiz konuşma hiç bitmez. Bir bitki kurduğunda diğerleri onun durumunu hissederek besin ve su gönderebilir, minicik bir mantar kocaman bir ağacın kökleriyle dostluk kurabilir. Bu görünmez konuşmalar, yaşamın müthiş bir düzen ve denge üzerine kurulu olduğunun kanıtıdır.

Bir biyolog olarak bu kitabı yazmaktaki amacım, çocuklara doğanın bu cesur kahramanlarını tanıtmak ve onların dayanıklılığından ilham almalarını sağlamaktır. Çünkü bitkiler bize sadece yiyecek ve oksijen değil, aynı zamanda zorluklara karşı dimdik durmayı ve yardımlaşmanın ne kadar önemli olduğunu öğretir.

Ve siz... siz de artık bu gizli sohbetin bir parçası olacaksınız. Unutmayalım ki onları dinlemek, geleceğimize sahip çıkmaktır. Doğanın dili sessizdir ama verdiği mesaj çok güçlüdür.

Buradan sözü, bitkiler aleminin kahramanları gibi; güçlü, dayanıklı ve kendi yolunu bulabilen sağ kolum “Cesur”a bırakıyorum.

Keyifli okumalar sevgili çocuklar...

BİTKİLER DÜNYASI

TEPETAKLAK

ISIRGAN OTU

Urtica dioica

Yakıcı
tüyler

Cesur der ki: “Yanlışlıkla ısırgan otuna dokunsan bile korkma! Soğuk su candır ama kaşımak yasaktır! Biraz sabırlı olmak lazım çocuklar.”

Onu hafife alırsan hemen cevabını alırsın!

Isırgan otuna dokunulduğunda cildimizi yakar ve kaşıdırır. Bunun nedeni, yapraklarının üzerindeki minik tüylerde bulunan özel sıvıdır. Bitki, bu sıvıyı kendini korumak için üretir. Besin açısından çok zengin olduğundan, canlılar için değerli bir besin kaynağıdır. Ayrıca bu tüyler, bitkiye susuzluğa ve aşırı sığağa karşı da koruma sağlar. Eğer bu yakıcı tüyleri olmasaydı, otçul hayvanlar bitkinin yapraklarını bolca tüketecek ve bitki de çoğalamayacaktı. Doğanın bu küçük mucizesi, besleyici olduğu kadar akıllıdır.

Morfolojik Özellikleri

- **Boy:** Ortalama 30-150 cm aralığında büyür.
- **Yaprak:** Kalp şeklinde, kenarları tırtıklı ve yeşil renkli, karşılıklı dizilmişlerdir. Üzerlerinde minik yakıcı tüyler bulunur.
- **Çiçek:** Çok küçüktür, genellikle yeşil renkte olduğu için zor fark edilir.

Doğada sıkça karşılaştığımız sıradan bir bitki gibi görünse de yararlarını saymakla bitiremeyiz. Vitamin ve mineral bakımından çok zengin olan bu bitki geçmişten günümüze hem besin olarak tüketilmiş hem de geleneksel tıpta sıkça kullanılmıştır.

Avrupa, Asya'nın ılıman bölgeleri ve Kuzeybatı Afrika'da doğal olarak yetişmektedir. Ülkemizin de hemen hemen her yerinde, ilkbahar ve yaz aylarında kendiliğinden büyür. Nemli ve azot bakımından zengin toprakları sever.

Bunu biliyor muydunuz?

Isırganı haşlayınca ya da kurutunca bu dikenli tüycükler etkisini kaybeder; bu yüzden çorbası da olur, çayı da!

Venüs Sinekkapanı

Dionaea muscipula

Venüs gibi böcek avında uzman başka bitkiler de var! Güneş gülü, yapışkan dokunaçlarıyla; Sürahi bitkisi derin kabındaki sıvısıyla; Yağ çanağı ise yapış yapış yapraklarıyla böcekleri tuzaklarına düşürür.

SÖZCÜK AVI

Aşağıdaki harf bulmacasında gizlenmiş
bitki adlarını bulabilir misin?

L	Q	O	T	E	S	M	A	H	B	K	N
A	K	A	H	V	E	L	A	A	E	A	R
N	İ	A	T	A	R	Ç	İ	N	A	R	B
V	V	S	U	M	A	R	K	A	K	D	A
R	İ	İ	S	İ	R	G	A	N	B	E	O
Z	S	A	F	R	A	N	U	A	E	L	B
E	B	U	L	L	S	B	R	S	A	E	A
Y	N	Y	R	A	M	B	U	T	A	N	B
T	A	C	A	N	A	V	A	R	O	T	U
İ	K	A	K	A	O	İ	S	İ	G	G	B
N	B	A	L	L	İ	B	A	B	A	V	V
R	R	A	M	B	U	V	E	G	Ü	L	N

Bulunacak kelimeler:

Canavar otu

Kardelen

Ananas

Kahve

Kakao

Safran

Isırgan

Ballıbaba

Rambutan

Gül

Zeytin

Tarçın

Asidik toprak: Asit oranı yüksek olan toprak türüdür. PH değeri 7'nin altındadır ve bazı bitkiler bu tür toprakta daha iyi gelişir.

Bataklık: Toprağı neredeyse suyla kaplı olan, yere basıldığında yumuşak ve çamurlu hissedilen alanlardır. Bu yerlerde suyu seven bitkiler yaşar ve birçok küçük canlı saklanacak yer bulur.

Botanik: Bitkileri inceleyen bilim dalıdır.

Botanikçi: Bitkileri inceleyen ve bitkiler hakkında araştırma yapan kişidir.

Döllenme: Polenin, çiçeğin dişi organındaki yumurtayla birleşmesi olayıdır. Bu olaydan sonra tohum oluşmaya başlar.

Ekoloji: Bitkilerin, hayvanların ve insanların doğada birbirleriyle ve çevreleriyle olan ilişkilerine verilen addır.

Ekosistem: Bir yerde yaşayan bitkiler, hayvanlar ve diğer canlılar ile bunların birlikte yaşadığı su, toprak ve havanın oluşturduğu yaşam ortamıdır.

Emeç (haustoryum): Bazı bitkilerin, başka bir bitkinin gövdesine veya köküne uzattığı özel emici yapıdır. Bu yapı, bağlı olduğu bitkiden su ve besin maddelerini almasını sağlar.

Endemik tür: Sadece tek bir bölgede yaşayan ve başka hiçbir yerde bulunmayan canlıya denir. Örneğin: Sığla Ağacı sadece Muğla ve çevresinde yetiştiği için endemik bir türdür.

Fotosentez: Bitkilerin, güneş ışığını kullanarak su ve havadaki karbondioksitten kendi besinlerini üretmesi sürecidir.

Humuslu toprak: Ormanda yere düşen yapraklar, dallar ve bitki parçaları zamanla toprağa karışır. Toprak bu karışımdan güç alır ve besinle dolar. İşte bu besinli ve yumuşak yapılı toprağa "humuslu toprak" denir.

Kafein: Bazı bitkilerde doğal olarak bulunan bir maddedir. Bu madde, insanlarda uyanıklık hissini artırır ve en çok kahve, çay ve kakao gibi bitkilerde bulunur.

Kemirgen hayvan: Ön dişleri çok güçlü olan ve sürekli uzayan bu dişleriyle tohumları, bitkileri ve sert kabukları kemirerek beslenen hayvanlardır.

Killi toprak: Bünyesinde çok küçük boyutlu kil minerallerini yüksek oranda barındıran, su tutma kapasitesi fazla, ıslanıldığında yapışkan ve plastik, kurduğunda ise sert ve çatlaklı bir yapı sergileyen ağır bünyeli bir toprak türüdür.

Kristalleşme: Bir sıvının içindeki maddelerin, zamanla bir araya gelerek küçük, parlak ve köşeli şekiller oluşturmasıdır.

Nadas: Tarım yapılan bir toprağın, bir süre ekilmeden boş bırakılmasıdır. Bu süre boyunca toprak dinlenir ve yeniden ürün vermeye hazır hâle gelir.

Nektar: Çiçeğin içinde bulunan, bal gibi tatlı bir sıvıdır. Arılar ve bazı böcekler çiçeğin içine girip bu sıvıyla beslenir. Bu